

Na osnovu člana 16. i člana 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj: 32/02 i 102/09), člana 14. stava (1) i člana 121. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj: 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK

O UVJETIMA ZA KORIŠTENJE MIKROLAKIH ZRAKOPLOVA, OBUKU I STICANJE DOZVOLE ILI POTVRDE O OBUČENOSTI PILOTA MIKROLAKIH ZRAKOPLOVA

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

(Predmet Pravilnika)

Ovim pravilnikom se propisuju uvjeti korištenja mikrolakog zrakoplova (u daljem tekstu: MLZ), uvjeti koje moraju ispunjavati organizacije za osposobljavanje pilota MLZ, uvjeti za sprovođenje obuke, način polaganje ispita i postupak za sticanje dozvole pilota MLZ, potvrde o obučenosti zrakoplovnog stručnog osoblja – pilot zmaja sa motorom (u daljem tekstu: Potvrda o obučenosti), dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, prava imatelja dozvole pilota MLZ, prava imatelja Potvrde o obučenosti i instruktora letenja MLZ, te izgled i sadržaj dozvole pilota MLZ i Potvrde o obučenosti.

Član 2.

(Pojam MLZ i podjela MLZ)

- (1) U smislu ovog pravilnika, pod MLZ podrazumijevamo zrakoplov posebne kategorije, jednostavne konstrukcije, sa motornim pogonom ili bez njega, kojim pilot upravlja pomoću pokretnih aerodinamičkih površina oko dvije ili tri ose promjenom položaja težišta i/ili sa klasičnim komandama i/ili pomoću lijeve i desne komande povezane za izlazne krajeve krila i/ili kombinacijom i za koju se ne zahtijeva tipski certifikat (osim za serijsku proizvodnju).
- (2) U smislu ovog pravilnika, MLZ se dijele na:
 - a) mikrolake avione (MLA);
 - b) mikrolake helikoptere (MLH);
 - c) mikrolake jedrilice (MLS);
 - d) žiroplane (MLG);
 - e) zmaj sa motorom (PHG);
 - f) paraglajder sa motorom (PPG).
- (3) MLZ, navedeni u stavu (2) ovog člana, imaju brzinu prevlačenja ili najmanju horizontalnu brzinu letenja u konfiguraciji za slijetanje koja ne prelazi 35 čvorova (65 km/h) kalibrirane brzine leta (CAS);
- (4) Mikrolake jedrilice mogu poletjeti (ako je to propisano od strane proizvođača) i pomoću motornog vozila, čamca, vitla, aerzaprege i sopstvenim motorom ili na druge pogodne načine.

Član 3.
(Namjena i opći uvjeti za korištenje MLZ)

- (1) MLZ će se upotrebljavati isključivo u skladu s namjenom opisanom u Uputstvu za letenje i održavanje MLZ.
- (2) MLZ će se koristiti samo ako ispunjava uvjete za sigurnu zračnu plovidbu prema odredbama Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 39/09) (u daljem tekstu: Zakon) i uvjete propisane ovim Pravilnikom i drugim podzakonskim propisima koji reguliraju namjenu i uvjete za korištenje MLZ.
- (3) MLZ može biti namijenjen za obavljanje sportskih djelatnosti, demonstracije, rekreativno letenje i za stručno osposobljavanje pilota odnosnih zrakoplova u skladu s odredbama ovoga Pravilnika i drugih propisa donešenih na osnovu Zakona.
- (4) Letenje MLZ za namjene koje nisu navedene u stavu (1), (2) i (3) ovog člana nije dozvoljeno.
- (5) Prijevoz osoba i roba u komercijalne svrhe (u svrhu naplate usluga) će se odobravati u skladu sa zahtjevima propisanim u podzakonskim aktima koji definiraju radove iz zraka i komercijalni prijevoz putnika i roba.
- (6) MLZ, koji se koriste za stručno osposobljavanje pilota, moraju imati potvrdu o saglasnosti (Type Certificate Approval), te uvjerenje o plovidbenosti i uvjerenje o registraciji zasnovane na pravilniku koji propisuje način registracije (evidencije) i izdavanja uvjerenja o plovidbenosti MLZ.
- (7) Pilot MLZ može biti samo osoba koja udovoljava uvjetima propisanim ovim pravilnikom.

II MINIMALNA OPREMA MLZ, PILOTA MLZ I DRUGE OSOBE I DOKUMENTACIJA

Član 4.
(Minimalna oprema MLZ)

- (1) MLZ, koji se koristi za letenje u nekontroliranom zračnom prostoru, mora imati sljedeću opremu i instrumente:
 - a) opremu obaveznu prema uputama proizvođača;
 - b) visinomjer;
 - c) kutiju prve pomoći (ako je prikladno);
 - d) radio-stanicu (samo za letenje u kontroliranom zračnom prostoru);
 - e) sigurnosne pojaseve;
 - f) mjerač količine goriva ako je opremljen motorom (izuzev ako postoji mogućnost optičke kontrole količine goriva);
 - g) prsluk za spašavanje (za letenje iznad vodenih površina);
 - h) protivpožarni aparat (ako je prikladno).
- (2) Navedena oprema i instrumenti iz stava (1) ovog člana moraju se periodično provjeravati svaka 24 mjeseca.
- (3) Za stanje i funkcionalnost opreme odgovoran je operater MLZ.
- (4) Pilot paraglajdera sa motorom (PPG) i pilot zmaja sa motorom (PHG) mogu koristiti kombinirani uređaj (GPS ili sličan uređaj) na kome se mogu očitati vrijednosti visine, brzine, brzine penjanja/spuštanja i pravca leta.

Član 5.
(Oprema pilota MLZ i druge osobe)

- (1) Prilikom letenja MLZ koji nema zatvorenu kabinu, sva lica u zrakoplovu dužna su da nose kacigu sa zaštitnim viziorom.
- (2) Ako se leti iznad vodenih površina, obavezno je nošenje pojasa za spašavanje.
- (3) Nošenje padobrana na MLZ je obavezno ako to zahtijeva uputstvo o letenjenju i održavanju MLZ.
- (4) Pilot neće dozvoliti da sa njim na istoj MLZ leti osoba bez propisane opreme.

Član 6.
(Isprave MLZ i pilota MLZ)

- (1) MLZ, kada leti, mora imati sljedeću dokumentaciju:
 - a) Uvjerenje o plovidbenosti;
 - b) Dozvola za rad ugrađene radio-stanice;
 - c) Polica osiguranja za štetu nanešenu trećim licima.
- (2) Pilot MLZ na letu mora imati sljedeće isprave:
 - a) Dozvola pilota, odnosno Potvrda o obučeniosti osobe koja upravlja zrakoplovom, odnosno autorizacija pilota učenika i
 - b) Odgovarajuće ljeakarsko uvjerenje.

III AERODROMI, LETILIŠTA I TERENI

Član 7.
(Aerodromi, letilišta i tereni)

- (1) MLZ će sprovoditi aktivnosti jedino sa aerodroma, letilišta ili terena koji posjeduju važeće rješenje za korištenje i potvrdu za operatora aerodroma, letilišta ili terena koju je izdala BHDCA.
- (2) Potvrda i rješenje za korištenje će se izdati osobi/operatoru koji ispunjava uvjete za izdavanje u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktom kojim se propisuju uvjeti i način izdavanja potvrde aerodromskog operatora, odnosno podzakonskim aktom o uvjetima i načinu korištenja letilišta.
- (3) Sprovođenje letačkih aktivnosti sa MLZ izvan odobrenih aerodroma, letilišta ili terena dopušteno je samo paraqlajderu sa motorom (varijanta paraqlajdera sa motorom na leđima pilota) uz obavezu dostavljanja najave u BHDCA prije početka planirane letačke aktivnosti.
- (4) Sprovođenje letačkih aktivnosti sa MLZ izvan odobrenih aerodroma, letilišta ili terena dopušteno je samo u izuzetnim slučajevima, za što je potrebno posebno odobrenje BHDCA.
- (5) Sprovođenje obuke ili organizovanje manifestacija i takmičenja sa letačkom aktivnosti se vrši isključivo sa aerodroma, letilišta ili terena koji posjeduju važeće rješenje za korištenje i potvrdu za operatora aerodroma, letilišta ili terena koju je izdala BHDCA.

IV LETENJE MLZ I OGRANIČENJA

Član 8.
(Letenje MLZ)

- (1) U zračnom prostoru BiH, MLZ će letjeti u skladu s pravilima kojim se definiiraju pravila letenja zrakoplova i odredbama ovoga Pravilnika.
- (2) MLZ je dopušteno letjeti:

- a) prema pravilima vizuelnog letenja (VFR), tokom dana, u vremenu od pola sata prije izlaska sunca do pola sata nakon zalaska sunca,
- b) u nekontroliranom zračnom prostoru objavljenom u AIP-u BiH,
- c) u zoni aerodroma/letilišta/terena koji se nalaze u nekontroliranom zračnom prostoru, uz prethodno pribavljenu saglasnost operatora aerodroma/letilišta/terena;
- d) u kontroliranom zračnom prostoru, uz prethodnu najavu, u skladu sa Pravilnikom o odobravanju letenja i popunjenim planom leta.

Član 9. (Visine letenja)

- (1) MLZ će letjeti na minimalnoj visini koja je propisana za vizuelno letenje u skladu sa pravilima za letenje, odnosno, važećem propisu koji definira pravila letenja zrakoplova.
- (2) MLZ će letjeti na visinama iznad minimalno sigurne visine. Minimalna sigurna visina je visina koja osigurava da u slučaju slijetanja u nuždi neće doći do nepotrebnog ugrožavanja osoba, objekata i stvari na zemlji ili vodi.
- (3) Iznad gradova, naseljenih područja i skupova ljudi, minimalna sigurna visina MLZ ne smije biti manja od 300 m (1000 ft) iznad najviše prepreke u krugu poluprečnika 600 m od pozicije zrakoplova, a u drugim slučajevima, na visinama koje nisu manje od 150 m (500 ft) iznad zemlje ili vode.
- (4) Letenje ispod mostova, dalekovoda i drugih sličnih objekata je zabranjeno.

Član 10. (Ograničenja)

- (1) MLZ je zabranjeno letjeti:
 - a) iznad određenih područja u nekontroliranom zračnom prostoru, koja su proglašena zabranjenom zonom;
 - b) u nepovoljnim meteorološkim uvjetima;
 - c) u oblacima;
 - d) na vertikalnoj udaljenosti manjoj od 150 m (500 ft) ispod baze oblaka;
 - e) ispod mostova i sličnih objekata, dalekovoda i antena.
- (2) Privremeno, u određenom vremenu, pod određenim uvjetima može se zabraniti letenje u uslovno zabranjenim zonama, o čemu se piloti obavještavaju na način uobičajen u zračnom prometu.
- (3) Tokom osposobljavanja, sportskog takmičenja ili javnih priredbi, rukovoditelj letenja može pojedinim licima zabraniti letenje za koja procijeni da bi mogli ugroziti sigurnost letenja.

Član 11. (Dužnosti rukovoditelja letenja)

- (1) Letenje MLZ radi samostalnog ili organiziranog letenja, osposobljavanja, sportskog takmičenja ili javnih priredbi će nadzirati rukovoditelj letenja. Rukovoditelj letenja će imati važeću dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ ili drugu pilotsku dozvolu, a rukovoditelj letenja, prilikom samostalnog letenja učenika, kod praktičnog osposobljavanja i posebno ovlaštenje instruktora letenja MLZ.
- (2) Dužnosti rukovoditelja letenja tokom sportskog letenja, održavanja manifestacija i priredbi i praktičnog osposobljavanja su sljedeće:
 - a) prije početka letenja provjeriti meteorološku situaciju i situaciju na terenu ili aerodromu/letilištu;

- b) odlučiti o početku, prekidu i završetku letenja;
- c) provjeriti da li su učenici za pilote MLZ upisani u evidenciju učenika i da li su opremljeni propisanom opremom;
- d) dati zadatke učenicima za pilote MLZ u okviru odobrenog programa;
- e) osposobljavati i nadzirati letenje MLZ;
- f) održavati red i disciplinu na terenu ili aerodromu/letilištu;
- g) prije početka letenja, nadgleda predpoletni pregled MLZ;
- h) provjeriti da li MLZ posjeduje važeće uvjerenje o plovidbenosti;
- i) provjeriti da li pilot MLZ posjeduje dozvolu ili Potvrdu o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjima;
- j) zabraniti upotrebu MLZ ili opreme koja nije ispravna;
- k) izvršiti opću, prethodnu i izvršnu pripremu za letenje;
- l) zabraniti letenje MLZ osobi za koju ocjeni da:
 - je pod utjecajem alkohola, droga ili drugih psihoaktivnih sredstava,
 - krši pravila letenja ili na drugi način ugrožava sigurnost letenja.

V STRUČNO OSPOSABLJAVANJE I STICANJE DOZVOLA I OVLAŠTENJA PILOTA MLZ

Član 12.

(Dozvola pilota MLZ i Potvrda o obučenosti)

- (1) MLZ će upravljati lice koje ima važeću dozvolu pilota MLZ koju izdaje BHDCA ili ima Potvrdu o obučenosti i ima važeće ljekarsko uvjerenje kategorije 2.
- (2) Pod nadzorom ovlaštenog instruktora, MLZ može upravljati učenik koji se osposobljava za sticanje dozvole pilota MLZ ili kandidat koji se osposobljava za sticanje posebnih i dodatnih ovlaštenja ili ovlaštenja za drugu vrstu MLZ ili tip (preobuka za tip MLZ-a).

Član 13.

(Ovlaštenja i dodatna ovlaštenja)

- (1) Dozvola pilota MLZ sadrži jedno ili više sljedećih ovlaštenja/vrsta MLZ:
 - a) ovlaštenje za letenje mikrolakim avionom (MLA),
 - b) ovlaštenje za letenje mikrolakim helikopterom (MLH),
 - c) ovlaštenje za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS),
 - d) ovlaštenje za letenje žiroplanom (MLG).
- (2) Potvrdu o obučenosti ima lice koje je ovlašteno da upravlja zmajem sa motorom i/ili paraglajderom sa motorom.
- (3) Lice koje stiče dozvolu pilota MLZ, stiče ujedno najmanje jedno ovlaštenje iz stava (1) ovog člana.
- (4) Dodatno ovlaštenje je ovlaštenje za letenje MLZ koje BHDCA upisuje u dozvolu pilota MLZ ili Potvrdu o obučenosti nakon njegovog sticanja, a odnosi se na instruktora letenja MLZ.

Član 14.

(Uvjeti za osposobljavanje pilota MLZ)

- (1) Lice koje se osposobljava za pilota MLZ će:
 - a) biti starije od 16 godina, s tim da maloljetna lica tj. lica mlađa od 18 godina koji se žele osposobljavati za sticanje dozvole, odnosno Potvrde o obučenosti pilota MLZ, moraju imati ovjerenu pismenu saglasnost oba roditelja ili staratelja;

- b) posjedovati dokaz o zdravstvenoj sposobnosti – ljekarsko uvjerenje kategorije 2;
 - c) biti upisano u knjigu Registra učenika pri ovlaštenoj organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ.
- (2) Osposobljavanje za sticanje dozvole pilota MLZ, ovlaštenja i dodatnih ovlaštenja, kao i Potvrde o obučenosti, izvodiće se po programu osposobljavanja u ovlaštenim organizacijama za osposobljavanje pilota MLZ, koje odobrava BHDCA, i MLZ-u za obuku pilota kod kojeg su instrumenti razmješteni tako da se nalaze u vidnom polju pilota učenika i instruktora.
 - (3) Sadržaj programa osposobljavanja (teorijski i praktični dio obuke) će propisati BHDCA.
 - (4) Praktično osposobljavanje kandidata za sticanje dozvole pilota MLZ, ovlaštenja, dodatnih ovlaštenja i Potvrde o obučenosti sprovode ovlašteni instruktor letenja MLZ u ovlaštenim organizacijama za osposobljavanje pilota MLZ.
 - (5) Preobuku za određeni tip/vrstu MLZ u okviru postojećeg ovlaštenja, može obavljati ovlašteni instruktor letenja, uz saglasnost BHDCA.

Član 15.

(Opći uvjeti za osposobljavanje pilota MLZ za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

Opći uvjeti koje moraju ispuniti kandidati za pristupanje osposobljavanju za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ - za sva ovlaštenja iz dozvole MLZ, su sljedeći:

- a) da ima navršenih najmanje 18 godina života;
- b) da posjeduju važeću dozvolu pilota MLZ ili Potvrdu o obučenosti i važeće ovlaštenje za koje će vršiti osposobljavanje.

Član 16.

(Posebni uvjeti za osposobljavanje pilota MLZ za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

- (1) Za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za sprovođenje obuke za sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom - FI (MLA), kandidat mora ispuniti sljedeće uvjete:
 - a) da ima najmanje 200 sati ukupnog naleta, od čega najmanje 150 sati naleta na avionu (ili MLA), od kojih najmanje 120 sati u ulozi PIC, od kojih minimalno 30 sati naleta na onoj vrsti mikrolakog aviona za koje će vršiti osposobljavanje i 20 sati VFR cross-country letenja;
 - b) da ima završen VFR cross-country let u ulozi PIC, koji u sebe uključuje let od najmanje 270 km (150 NM), u kojem su ostvarena bar dva slijetanje sa zaustavljanjem na aerodromima koji su različiti od aerodroma polijetanja.
- (2) Za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za sprovođenje obuke za sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom - FI (MLH) / žiroplanom FI (MLG), kandidat mora ispuniti sljedeće uvjete:
 - a) da ima najmanje 250 sati ukupnog naleta, od čega najmanje 200 sati naleta na helikopteru / žiroplanu, od čega najmanje 180 sati naleta u ulozi PIC i 20 sati VFR cross-country letenja u ulozi PIC;
 - b) da ima završen VFR cross-country let u ulozi PIC, koji u sebe uključuje let od najmanje 150 km (80 NM), u kojem su ostvarena bar dva slijetanje sa zaustavljanjem na aerodromima / heliodromima koji su različiti od aerodroma / heliodroma polijetanja.

- (3) Za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za provođenje obuke za sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom FI (MLS), kandidat mora ispuniti sljedeće uvjete:
- a) da ima najmanje 100 sati ukupnog naleta na jedrilicama od kojih minimalno 30 sati naleta na onoj vrsti mikrolake jedrilice za koju će vršiti osposobljavanje, 200 povlačenja (lansiranja) bilo kojom metodom u ulozi PIC i 30 sati naleta na TMG u ulozi PIC ako će vršiti osposobljavanje na TMG.
- (4) Za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za provođenje obuke za sticanja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom FI (PHG) ili paraglajderom sa motorom FI (PPG), kandidat mora da ima najmanje 100 sati naleta zmajem sa motorom, odnosno paraglajderom sa motorom, od čega, najmanje 5 sati naleta u posljednjih 6 mjeseci prije pristupanja obuci za sticanje ovlaštenja FI (PHG) ili FI (PPG).

VI UVJETI KOJE MORAJU ISPUNJAVATI ORGANIZACIJE KOJE OBAVLJAJU OSPOSOBLJAVANJE PILOTA MLZ

Član 17.

(Odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje i obučavanje pilota)

Organizacije koje obavljaju osposobljavanje pilota MLZ, obučavaju pilote MLZ za sticanje dozvole ili potvrde o osposobljenosti pilota MLZ, odnosno, ovlaštenja koja se u tu dozvolu ili potvrdu upisuju, moraju da posjeduju odobrenje za rad koje je izdala BHDCA.

Član 18.

(Uvjeti za odobravanje organizacija za osposobljavanje pilota MLZ)

Organizacija za osposobljavanje pilota MLZ će udovoljavati uvjetima u pogledu odgovarajućeg stručnog osoblja, opreme za osposobljavanje i prikladnog okruženja za provođenje teorijskog i praktičnog osposobljavanja

Član 19.

(Zahtjev za odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje)

- (1) Zahtjev za odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje pilota MLZ podnosi se na propisanom obrascu koji je publikovan na službenoj Internet stranici BHDCA.
- (2) Uz zahtjev iz stava (1) ovoga člana moraju se dostaviti sljedeći dokazi:
 - a) akt o osnivanju, rješenje o registraciji kod nadležnog organa i unutrašnjoj organizaciji;
 - b) skica prostorije za održavanje teorijske nastave (ako nije sastavni dio OM-a);
 - c) popis opreme i učila za sprovođenje stručnog osposobljavanja (računari, grafoskopi, navigacijske karte, videoprojektori i sl, te sva druga oprema koja se koristi u procesu obuke) (ako nije sastavni dio OM-a);
 - d) popis stručne literature koja će se koristiti tokom osposobljavanja (ako nije sastavni dio OM-a);
 - e) spisak aerodroma/letilišta/terena i odobrenja/potvrda za aerodrom/letilište/teren na kojem se obavlja stručno osposobljavanje (ako nije sastavni dio OM-a);
 - f) dozvola za rad radio-stanice MLZ (ako je primjenljivo);
 - g) potvrda o usaglašenosti (Type Certificate Approval) za MLZ;
 - h) uvjerenje o plovidbenosti za MLZ;
 - i) polica osiguranja za odgovornost za štetu nanešenu trećim licima;
 - j) operativni priručnik (OM);
 - k) priručnik o obuci (TM).

Član 20.

(Izdavanje odobrenja za rad organizaciji za osposobljavanje)

- (1) BHDCA sprovodi postupak utvrđivanja ispunjenosti uvjeta za izdavanje odobrenja za rad organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ u skladu sa procedurom koju će propisati BHDCA.
- (2) Nakon ispunjavanja propisanih uvjeta, BHDCA izdaje odobrenje za rad organizaciji za osposobljavanje MLZ.
- (3) Prvo odobrenje za rad organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ izdaje se na rok važnosti od jedne godine.
- (4) Prije isteka važnosti odobrenja za rad, organizacija za osposobljavanje podnosi zahtjev za produženje važnosti odobrenja za rad na obrascu iz stava (1) člana 19. ovog pravilnika. Ako su ispunjeni propisani uvjeti za produženje odobrenja za rad, BHDCA će produžiti odobrenje za rad na period do 3 godine.
- (5) Odobrena organizacija za osposobljavanje dužna je tražiti saglasnost BHDCA za sve promjene uvjeta na osnovu kojih je odobrenje za rad izdato prije nego se promjena uključi u sistem osposobljavanja.
- (6) Ako u toku važnosti odobrenja, organizacija za osposobljavanje prestane udovoljavati nekim od uvjeta na osnovu kojih je odobrenje za rad izdato, BHDCA će djelomično ili potpuno suspendirati na određeni rok ili poništiti izdato odobrenje.
- (7) Ukoliko se zahtjev za produženje odobrenja za rad podnese po isteku važnosti istog, tada se smatra da je organizacija za osposobljavanje podnijela zahtjev prvi put i sprovede se postupak kao za prvo izdavanje odobrenja za rad.
- (8) U slučaju da BHDCA poništi odobrenje za rad organizaciji za osposobljavanje i ako organizacija za osposobljavanje, poslije poništenja odobrenja za rad, podnese zahtjev za ponovno dobijanje odobrenja za rad, smatraće se da je zahtjev podnešen prvi put i sprovede se postupak za prvo izdavanje odobrenja za rad.

Član 21.

(Operativni priručnik i priručnik o obuci)

Sadržaj operativnog priručnika i priručnika o obuci dat je u Prilogu broj 1 ovog pravilnika.

Član 22.

(Registar osposobljavanja)

- (1) Organizacija za osposobljavanje mora voditi registar osposobljavanja.
- (2) Registar osposobljavanja mora sadržavati najmanje sljedeće podatke:
 - a) lične podatke kandidata;
 - b) vrsta osposobljavanja za koju se sprovodi obuka;
 - c) vrijeme trajanja osposobljavanja (teorijski i praktični dio obuke);
 - d) prethodno letačko iskustvo kandidata;
 - e) podatke o važnosti i kategoriji lješkarskog uvjerenja kandidata;
 - f) lične podatke instruktora koji obavlja stručno osposobljavanje;
 - g) podatke o dozvoli ili potvrdi, kao i ovlaštenju instruktora koji obavlja stručno osposobljavanje;
 - h) podatke o redovnim provjerama u letu i iz teorije;
 - i) podatke o procjeni instruktora o napredovanju kandidata,
 - j) potpis odgovorne osobe u organizaciji da su navedeni podaci tačni;
 - k) primjedbe.
- (3) Registar osposobljavanja vodi se u papirnom obliku.
- (4) Organizacija za osposobljavanje pilota MLZ je dužna da posjeduje i vodi sljedeću dokumentaciju:

- a) odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje,
- b) dnevnik teorijske obuke sa evidencijom prisutnosti,
- c) dnevnik letenja,
- d) naloga za letove,
- e) dosijea kandidata,
- f) evidencije o incidentima, nesrećama i ozbiljnim incidentima MLZ koji su se dogodili tokom osposobljavanja,
- g) evidenciju izdatih diploma/potvrda/certifikata.

Član 23.

(Dnevnik teorijske obuke)

Dnevnik teorijske obuke je dokument koji sadrži podatke o toku teorijske obuke i obuke na zemlji, o nastavnom sadržaju koji je izlagan tokom obuke, o vremenu održavanja i trajanju obuke, kao i potpise lica koja su prisustvovala obuci i potpise predavača koji su sprovodili obuku.

Član 24.

(Dnevnik letenja)

Dnevnik letenja sadrži:

- a) oznaku broja stranice;
- b) datum izvođenja leta;
- c) tip i registracijsku oznaku zrakoplova;
- d) prezime i ime lica koje izvodi let (kandidat, instruktor, ispitivač);
- e) kratak opis leta, naziv/broj vježbe;
- f) naziv aerodroma, odnosno letilišta sa koga je obavljeno polijetanje i slijetanje;
- g) vrijeme polijetanja i slijetanja, trajanje leta i broj obavljenih letova;
- h) napomene i potpis instruktora pod čijim je nadzorom let obavljen.

Član 25.

(Dosije kandidata)

Dosije kandidata sadrži:

- a) karton ličnih podataka;
- b) prijavu za obuku;
- c) rješenje o prijemu na obuku;
- d) kopiju autorizacije pilota učenika;
- e) kopiju ljekarskog uvjerenja;
- f) karton praćenja obuke (evidencija o položenim ispitima, evidencija o letenju, lista praćenja obuke, zaključak instruktora i opći zaključak o sprovedenoj obuci); progres testove, završne testove i ispite;
- g) drugu evidenciju i zapise koji se vode u toku obuke;
- h) kopiju diplome/potvrde/certifikata o završenoj obuci.

Član 26.
(Diploma/potvrda/certifikat o završenoj obuci)

Diploma/potvrda/certifikat o završenoj obuci sadrži:

- a) redni broj i datum izdavanja diplome/potvrde/certifikata;
- b) naziv organizacije za osposobljavanje;
- c) broj odobrenja za rad organizacije za osposobljavanje;
- d) ime i prezime kandidata;
- e) vrstu obuke;
- f) vrijeme u kome je obuka izvedena;
- g) pečat i potpis rukovoditelja obuke.

Član 27.
(Prostor za održavanje osposobljavanja)

- (1) Prostor za izvođenje teorijskog dijela osposobljavanja čini posebnu građevinsku cjelinu, koja je, prije svega, namijenjena za rad organizacije za osposobljavanje ili je posebna cjelina u višenamjenskom objektu.
- (2) Prostor mora biti odgovarajuće veličine primjeren planiranom broju kandidata za osposobljavanje, te prikladan za prikaz opreme koja se koristi u sistemu osposobljavanja kao nadopuna teorijskoj nastavi.

Član 28.
(Oprema za osposobljavanje)

- (1) Pod opremom za osposobljavanje podrazumijevaju se zrakoplov i/ili zrakoplovni uređaj ovisno o vrsti osposobljavanja i druge opreme koja se koristi u svrhu osposobljavanja.
- (2) Za izvođenje praktičnog dijela osposobljavanja, zrakoplov i/ili zrakoplovni uređaj moraju se upotrebljavati u skladu sa kategorijom i namjenom, te moraju biti ispravni u vrijeme izvođenja osposobljavanja.

Član 29.
(Stručno osoblje)

- (1) Organizacija za osposobljavanje će raspolagati sa odgovarajućim stručnim osobljem koje čine rukovoditelj obuke, rukovoditelj teorijske obuke i rukovoditelj praktične obuke, potreban broj instruktora teorijske i praktične obuke.
- (2) Izuzetno, isto lice može obavljati poslove rukovoditelja obuke, rukovoditelja teorijske obuke i rukovoditelja praktične obuke.
- (3) Rukovoditelj obuke može da bude lice koje ima ili je imalo dozvolu pilota aviona, pilota helikoptera, pilota jedrilice ili dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota mikrolakog zrakoplova, a rukovoditelj praktične obuke može da bude lice koje ima važeću dozvolu pilota MLZ/Potvrde o obučenosti i važećim ovlaštenjem instruktora za datu vrstu obuke.
- (4) Praktično osposobljavanje kandidata za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti i/ili ovlaštenja mogu obavljati samo imatelji važećih dozvola/Potvrda o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem instruktora, primjereno vrsti osposobljavanja kandidata.
- (5) Broj stručnog osoblja za osposobljavanje mora biti u skladu sa brojem kandidata kako bi se omogućio visoki stepen kvalitete osposobljavanja.
- (6) Broj kandidata u grupi tokom teorijskog osposobljavanja ne smije biti veći od 15, a u praktičnom dijelu odnos kandidata prema broju instruktora ne smije prijeći 6:1.

Član 30.
(Rukovoditelj letenja)

- (1) Organizacija za osposobljavanje dužna je, tokom praktičnog dijela osposobljavanja, osigurati prisutnost rukovoditelja letenja, kao osobe odgovorne za sigurnu pripremu, organizaciju, izvođenje i rukovođenje letenjem MLZ.
- (2) Rukovoditelj letenja mora imati važeću dozvolu pilota MLZ i ovlaštenje instruktora letenja MLZ prilikom samostalnog letenja učenika tokom osposobljavanja. U svim drugim situacijama, rukovoditelj letenja može biti i lice koje podjeduje neku drugu pilotsku dozvolu sa važećim ovlaštenjem.
- (3) Dužnosti rukovoditelja letenja propisane su članom 11. ovog pravilnika.

VII OBUKA ZA STICANJE DOZVOLE PILOTA MIKROLAKOG ZRAKOPLOVA

Član 31.
(Pilot učenik)

- (1) Pilot učenik je lice koje se u organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ obučava za sticanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti.
- (2) Svojstvo pilota učenika može da stekne punoljetno lice koje ima važeće ljekarsko uvjerenje kategorije 2.
- (3) Izuzetno, svojstvo pilota učenika može da stekne i maloljetno lice koje je starije od 16 godina života ako ima važeće ljekarsko uvjerenje kategorije 2 i ovjerenu pismenu saglasnost roditelja ili staratelja, s tim što polaganju ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ može da pristupi tek kad navrši 17 godina života.

Član 32.
(Autorizacija pilota učenika)

- (1) Za vrijeme praktične obuke, pilot učenik dužan je sa sobom nositi autorizaciju pilota učenika koju izdaje odgovorno lice organizacije za osposobljavanje pilota MLZ.
- (2) Autorizacija pilota učenika sadrži:
 - a) naziv i logo organizacije;
 - b) redni broj autorizacije;
 - c) ime, ime jednog od roditelja ili staratelja i prezime kandidata;
 - d) jedinstveni matični broj građanina, odnosno broj pasoša za strane državljane;
 - e) potpis imatelja autorizacije;
 - f) datum izdavanja autorizacije;
 - g) pečat i potpis ovlaštenog lica organizacije.

VIII POLAGANJE ISPITA ZA STICANJE DOZVOLE I POTVRDE O OBUČENOSTI PILOTA MLZ I OVLAŠTENJA

Član 33.
(Prijava za polaganje ispita)

- (1) Kandidat podnosi BHDCA pismenu prijavu za polaganje ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, odnosno za sticanje ovlaštenja i ovlaštenja instruktora.
- (2) Uz prijavu za polaganje ispita, kandidat podnosi i potvrdu organizacije za osposobljavanje o tome da je završio teorijsku i/ili praktičnu obuku, dokaz o potrebnom naletu, koji se dokazuje knjižicom letenja ovjerenom od organizacije u kojoj je obavljeno osposobljavanje, i dokaz o raspolaganju MLZ za sprovođenje ispita.
- (3) Ispit za sticanje dozvole pilota mikrolakog zrakoplova, sticanje ovlaštenja i Potvrdu o obučenosti sastoji se iz teorijskog i praktičnog dijela.

- (4) Kandidat podnosi prijavu i za polaganje popravnog ispita iz teorijskog ili praktičnog dela.
- (5) Obrazac prijave za polaganje ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i ovlaštenja propisaće BHDCA, a isti će biti objavljen na službenoj Internet stranici BHDCA.

Član 34.

(Postupanje po prijemu prijave za polaganje ispita)

- (1) Po prijemu prijave za polaganje ispita, BHDCA provjerava da li kandidat za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti, odnosno ovlaštenja, ispunjava uvjete za polaganje ispita.
- (2) Ako kandidat ispunjava uvjete za polaganje ispita, BHDCA, u roku od 30 dana od dana prijema prijave, donosi rješenje kojim se odobrava polaganje ispita, imenuje lice koje sprovodi praktični dio ispita i određuje rok za sprovođenje ispita.
- (3) Ako utvrdi da kandidat ne ispunjava uvjete za polaganje ispita, BHDCA, u roku od 30 dana od dana prijema prijave, donosi rješenje kojim se odbija polaganje ispita.

Član 35.

(Uvjeti za polaganje ispita)

- (1) Ispitu za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ može pristupiti lice koje je u organizaciji za osposobljavanje završilo teorijsku i praktičnu obuku u okviru koje je ostvarilo nalet propisan ovim pravilnikom u pogledu pojedinih vrsta ovlaštenja.
- (2) Za polaganje ispita radi sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 30 sati letenja mikrolakim avionom, od čega:
 - a) Najmanje 15 sati naleta na duploj komandi,
 - b) Najmanje 6 sati naleta samostalnog ili nadgledanog samostalnog letenja, koji uključuje minimalno 3 sata samostalnog cross-country letenja, sa najmanje jednim letom od 150 km (80 NM) u kojem je ostvareno bar jedno slijetanje sa zaustavljanjem na aerodromu koji je različit od aerodroma polijetanja.
- (3) Za polaganje ispita radi sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom, odnosno žiroplanom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 40 sati letenja mikrolakim helikopterom, odnosno žiroplanom (minimalno 35 na sati na istom tipu mikrolakog helikoptera, odnosno žiroplana na kojem će se sprovoditi praktični ispit), od čega:
 - a) Najmanje 20 sati naleta na duploj komandi,
 - b) Najmanje 10 sati naleta samostalnog ili nadgledanog samostalnog letenja, koji uključuje minimalno 5 sati samostalnog cross-country letenja, sa najmanje jednim letom od 110 km (60 NM) u kojem je ostvareno bar jedno slijetanje sa zaustavljanjem na aerodromu koji je različit od aerodroma polijetanja.
- (4) Za polaganje ispita radi sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 15 sati letenja mikrolakom jedrilicom, uključujući najmanje:
 - a) 10 sati naleta na duploj komandi,
 - b) 2 sata nadgledanog samostalnog letenja,
 - c) 45 povlačenja (lansiranja) i slijetanja (metode povlačenja se upisuju u knjižicu letenja),
 - d) 1 samostalni cross-country let od najmanje 37 km (20 NM) ili cross-country let na duploj od najmanje 65 km (35 NM). Od potrebnih 15 sati naleta, maksimalno 7 sati naleta može se ostvariti na TMG.
- (5) Za polaganje ispita radi sticanja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 15

sati letenja zmajem sa motorom, odnosno paraglajderom sa motorom, od čega najmanje:

- a) 10 sati naleta na duploj komandi,
- b) 3 sata nadgledanog samostalnog letenja,
- c) 1 samostalni cross-country let od najmanje 37 km (20 NM) ili cross-country let na duploj od najmanje 55 km (30 NM).

Član 36.

(Olakšice za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom)

- (1) Za sticanje dozvole pilota MLZ i ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, imatelj dozvole privatnog (PPL(A)), profesionalnog (CPL(A)) ili transportnog pilota aviona (ATPL(A)), koji posjeduje važeće ovlaštenje za letenje na klasi jednomotornih klipnih aviona - SEP(Land), polaže samo praktični dio ispita pred licem kojeg imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
- (2) Prije pristupanja provjeri stručnosti, odnosno praktičnom dijelu ispita iz stava (1) ovog člana, kandidat je dužan da, pod nadzorom instruktora, ostvari najmanje 3 sata letenja na mikrolakom avionu, uključujući najmanje 10 polijetanja i slijetanja na duploj komandi i 10 nadgledanih samostalnih polijetanja i slijetanja.
- (3) Za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem za letenje mikrolakim helikopterom, mikrolakom jedrilicom, žiroplanom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, prije pristupanja ispitu mora da, u organizaciji za osposobljavanje, završi teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvari nalet propisan u stavu (2) člana 35. ovog pravilnika.
- (4) Od naleta propisanog u stavu (2) člana 35. ovog pravilnika, imatelju ovlaštenja za letenje helikopterom, mikrolakim helikopterom ili žiroplanom priznaje se najviše 7 sati letenja na ovim zrakoplovima, a imatelju ovlaštenja za letenje jedrilicom, mikrolakom jedrilicom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom najviše 5 sati letenja na ovim zrakoplovima.

Član 37.

(Olakšice za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom i žiroplanom)

- (1) Za sticanje dozvole pilota MLZ i ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom i žiroplanom, imatelj dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota helikoptera, koji posjeduje važeće ovlaštenje za letenje na tipu helikoptera, polaže samo praktični dio ispita pred licem kojeg imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
- (2) Prije pristupanja praktičnom dijelu ispita iz stava 1. ovog člana, kandidat je dužan da, pod nadzorom instruktora, ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakom helikopteru ili žiroplanu, uključujući najmanje 15 polijetanja, prilaza za slijetanje i slijetanja na duploj komandi i 15 nadgledanih samostalnih polijetanja, prilaza za slijetanje i slijetanja.
- (3) Za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom ili žiroplanom, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem za letenje mikrolakim avionom, mikrolakom jedrilicom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, prije pristupanja ispitu mora da, u organizaciji za osposobljavanje, završi teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvari nalet propisan u stavu (3) člana 35. ovog pravilnika.
- (4) Od naleta propisanog u stavu (3) člana 35. ovog pravilnika, imatelju ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom ili žiroplanom priznaje se najviše 6 sati letenja na ovim zrakoplovima, a imatelju ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom najviše 3 sata letenja na ovim zrakoplovima.

Član 38.

(Olakšice za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom)

- (1) Za sticanje dozvole pilota MLZ i ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, imatelj dozvole pilota jedrilice polaže samo praktični dio ispita pred licem kojeg imenuje BHDCA posebnim rješenjem, gdje će se primjenjivati metoda povlačenja sa kojom kandidat već posjeduje praktično iskustvo. Metod povlačenja se upisuje u knjižicu letenja.
- (2) Za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem za letenje mikrolakim avionom, mikrolakim helikopterom ili žiroplanom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, prije pristupanja ispitu mora da, u organizaciji za osposobljavanje, završi teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvari nalet propisan u stavu (4) člana 35. ovog pravilnika.
- (3) Od naleta propisanog u stavu (4) člana 35. ovog pravilnika za sticanje ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, imatelju ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom ili mikrolakim helikopterom ili žiroplanom priznaje se najviše 5 sati letenja i 15 polijetanja i slijetanja na tim zrakoplovima.

Član 39.

(Olakšice za sticanje ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom)

- (1) Imatelj dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota aviona, helikoptera ili jedrilice, kao i imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti pilota mikrolakog zrakoplova sa upisanim ovlaštenjem za letenje mikrolakim avionom, mikrolakim helikopterom ili žiroplanom ili paraglajderom sa motorom ili zmajem sa motorom polaže samo praktični dio ispita za sticanje Potvrde o obučenosti i ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom pred licem kojeg imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
- (2) Prije pristupanja ispitu, imatelji dozvola/Potvrda o obučenosti i ovlaštenja, navedeni u stavu (1) ovog člana, moraju da, u organizaciji za osposobljavanje, završe teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvare nalet propisan u stavu (6) člana 35. ovog pravilnika.
- (3) Od naleta propisanog u stavu (6) člana 35. ovog pravilnika, imatelju dozvola/Potvrda o obučenosti i ovlaštenja iz stava (1) ovog člana priznaje se najviše 5 sati letenja na tim zrakoplovima.

Član 40.

(Teorijski dio ispita)

Teorijski dio ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota mikrolakog zrakoplova obuhvata sljedeće predmete:

- a) Predmeti koji su zajednički za sva ovlaštenja:
 - zrakoplovni propisi,
 - ljudske mogućnosti i ograničenja,
 - meteorologija,
 - komunikacije (radiotelefonija).
- b) Predmeti koji se odnose na različita ovlaštenja / na različite kategorije zrakoplova:
 - opće znanje o zrakoplovu,
 - performanse leta i planiranje,

- navigacija,
- operativne procedure,
- teorija letenja (principi leta).

Član 41.

(Polaganje teorijskog dijela ispita)

- (1) Kandidat za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i određenog ovlaštenja polaže teorijski dio ispita pismenim putem uz korištenje testova objektivnog tipa iz banke pitanja sa višestrukim izborom odgovora ili isti popunjava na računaru. Banka pitanja izrađuje se na osnovu sadržaja programa osposobljavanja posebno za svaku vrstu ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti i/ili ovlaštenja.
- (2) Ukupan broj pitanja na ispitu za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ ne može biti manji od 120 pitanja (ukupno za sve predmete).
- (3) Smatra se da je kandidat položio ispit ako tačno odgovori na najmanje 75% pitanja iz svakog predmeta.
- (4) Kandidat nije položio teorijski dio ispita ako:
 - a) ne položi sve predmete prilikom četiri izlaska na ispit, pri čemu na svakom izlasku na ispit ne polaže već položene predmete;
 - b) ne položi sve predmete u roku od 18 mjeseci, računajući od kraja kalendarskog mjeseca u kome je prvi put polagao ispit.
- (5) Kandidat za sticanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti, koji nije položio teorijski dio ispita, dužan je da prije ponovnog polaganja ispita završi u organizaciji za osposobljavanje minimalno četiri sata dodatne teorijske obuke iz predmeta koji nije položio i da dostavi dokaz BHDCA o završenoj dodatnoj teorijskoj obuci.
- (6) Kandidat za sticanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti će polagati praktični dio ispita tek nakon što položi teorijski dio ispita.
- (7) Uspješno položen teorijski dio ispita za sticanje dozvole pilota MLZ i Potvrde o obučenosti važi 24 mjeseca.
- (8) Proceduru i način sprovođenja teorijskog ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i pripadajućih ovlaštenja propisaće BHDCA.

Član 42.

(Polaganje praktičnog dijela ispita)

- (1) Praktični dio ispita za sticanje dozvole pilota MLZ, Potvrde o obučenosti i pripadajućih ovlaštenja sastoji se od provjere stručne sposobnosti i vještine kandidata da u ulozi PIC sigurno upravlja MLZ, primjenjuje propisane procedure i manevre u letu u skladu sa propisanom listom provjere za svako ovlaštenje MLZ, poznavanja redovnih i vanrednih postupaka i praktične provjere poznavanja frazeologije na službenim jezicima u BiH ili na engleskom jeziku za nivo dozvole i ovlaštenja koji se zahtijeva.
- (2) Sadržaj liste provjere iz stava (1) ovog člana propisaće BHDCA.
- (3) Praktični dio ispita mora se završiti 6 mjeseci nakon završetka praktičnog osposobljavanja.
- (4) Praktični dio ispita sprovodi lice kojeg imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
- (5) Lice, koje imenuje BHDCA za sprovođenje praktičnog dijela ispita, mora imati najmanje važeće ovlaštenje instruktora letenja MLZ i ovlaštenje za vrstu MLZ za koju sprovodi praktičan ispit.

- (6) Ako kandidat ne položi praktični dio ispita, prije polaganju popravnog ispita priznaje mu se položeni teorijski dio ispita.
- (7) Ispit/procjena za sticanje ovlaštenja instruktora sprovodi se u skladu sa članom 43. ovog pravilnika.
- (8) Proceduru i način sprovođenja praktičnog dijela ispita za sticanje dozvole pilota MLZ, Potvrde o obučenosti i pripadajućih ovlaštenja propisaće BHDCA.

Član 43.

(Sprovođenje procjene/ispita sposobnosti za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

- (1) Podnositelj zahtjeva za sticanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ će položiti procjenu sposobnosti za odgovarajuću vrstu MLZ i pokazati licu, kojeg imenuje rješenjem BHDCA, sposobnost da može obučiti učenika pilota do nivoa koji je potreban za izdavanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti i određenog ovlaštenja.
- (2) Procjena sposobnosti uključuje:
 - a) Da se tokom pripreme leta, poslije leta i sprovođenja teorijske obuke pokaže sposobnost koja se ogleda u primjeni sljedećih elemenata:
 - Raspolaganje resursima;
 - Pravljenje pogodne atmosfere koja pogoduje učenju;
 - Procjena trenutnog znanja;
 - Upravljanje potencijalima posade i upravljanje prijetnjama i greškama u procesu sprovođenja obuke;
 - Upravljanje vremenom kako bi se postigli ciljevi obuke;
 - Olakšavanje učenja;
 - Procjena sposobnosti / performansi učenika;
 - Praćenje i analiza napretka u obuci;
 - Procjena obuke;
 - Krajnji ishod obuke.
 - b) Usmeni teorijski ispit na zemlji, predpoletni, poslijeletni briefing i provjera/demonstracija u letu će se sprovoditi na MLZ za koji će vršiti osposobljavanje.
 - c) Procjenu sposobnosti sprovoditi tako da se na adekvatan način procijeni sposobnost kandidata u ulozi instruktora.
- (3) Proceduru i način sprovođenja procjene/ispita sposobnosti za sticanje i produženje ovlaštenja instruktora letenja MLZ praktičnog dijela, definiraće BHDCA.

Član 44.

(Neuspjeli pokušaj polaganja praktičnog dijela ispita i procjene sposobnosti kandidata za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

Kandidat, koji iz dva pokušaja ne položi praktični dio ispita za sticanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti, odnosno procjenu sposobnosti kandidata za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ, dužan je da završi dodatnu praktičnu obuku u organizaciji za osposobljavanje i to iz onih dijelova praktičnog ispita/procjene sposobnosti koje nije položio.

Član 45.

(Lice ovlašteno za sprovođenje praktičnog dijela ispita)

- (1) Za lice ovlašteno za sprovođenje praktičnog dijela ispita, koje sprovodi praktični dio ispita ili procjenu sposobnosti kandidata za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ, određuje se lice koje nije vršilo obuku kandidata.
- (2) Lice ovlašteno za sprovođenje praktičnog dijela ispita ili procjene sposobnosti kandidata za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ dužno je da odmah po okončanju ispita popuni i uruči kandidatu izvještaj o održanom ispitu ili procjeni.

IX IZDAVANJE DOZVOLE/POTVRDE O OBUČENOSTI, UPIS OVLAŠTENJA I VAŽENJE DOZVOLE/POTVRDE O OBUČENOSTI I OVLAŠTENJA

Član 46.

(Izdavanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) Na zahtjev kandidata koji je položio ispit za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, BHDCA izdaje dozvole/potvrde o obučenosti pilota MLZ sa ovlaštenjem za koje je ispit položen i sa pravom korištenja radiotelefonijske na službenim jezicima u BiH ili na engleskom jeziku. Na zahtjev kandidata koji je položio ispit za sticanje ovlaštenja, BHDCA upisuje ovlaštenje u dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ. Uz zahtjev za izdavanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, odnosno za upis ovlaštenja, kandidat prilaže izvještaj o položenom ispitu i važeće ljebarsko uvjerenje klase 2.
- (2) Uz zahtjev za izdavanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, kandidat prilaže izvještaj o procjeni, važeće ljebarsko uvjerenje klase 2 i potvrdu o uspješno završenom osposobljavanju dva kandidata (stažiranje) za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ. Praktično osposobljavanje kandidata mora se obavljati pod nadzorom instruktora letenja MLZ – mentora, koga za ovu svrhu prihvata BHDCA. Kandidat za ovlaštenje instruktora letenja MLZ može predložiti određenog instruktora letenja MLZ - mentora. Maksimalan rok za stažiranje je 24 mjeseca od datuma položene procjene kandidata za sticanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ. Uputstvo/proceduru o način izdavanja dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja i dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ i potrebnoj dokumentaciji koju je potrebno priložiti uz zahtjev, definiraće BHDCA. Za izdavanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja ili upis ovlaštenja i dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, plaćaju se odgovarajuće takse i naknade koje su propisane posebnim propisom BHDCA.

Član 47.

(Važenje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) Dozvola/Potvrda o obučenosti pilota MLZ izdaje se na vremenski rok od 10 godina.
- (2) Da bi koristio prava iz dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, pilot MLZ mora da ima kod sebe dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ, važeće ljebarsko uvjerenje klase 2 i ličnu kartu ili pasoš.

Član 48.

(Važenje ovlaštenja upisanih u dozvoli/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ)

- (1) Rok važenja ovlaštenja u dozvoli/Potvrdi o obučenosti pilota MLZ je dvije (2) godine, računajući od dana kada je kandidat položio praktični dio ispita za sticanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i/ili ovlaštenja ili obnovu važenja navedenih

ovlaštenja, odnosno dvije godine od datuma isticanja, kada se vrši produžavanje ovlaštenja u propisanom roku.

- (2) Rok važenja dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ je tri (3) godine, računajući od dana kada je kandidat položio procjenu za sticanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ ili obnovu važenja navedenog ovlaštenja, odnosno tri (3) godine od datuma isticanja, kada se vrši produžavanje ovlaštenja u propisanom roku.

Član 49.

(Opći uvjeti za produženje i obnova važenja ovlaštenja pilota MLZ)

Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja i dodatnih ovlaštenja ili obnovu istih, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ će BHDCA podnijeti sljedeće dokaze:

- a) ljekarsko uvjerenje kategorije 2;
- b) kopiju određenih stranica letačke knjižice, kojim dokazuje potrebni nalet za produženje ili obnovu ovlaštenja, u skladu sa zahtjevima ovog pravilnika;
- c) dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ;
- d) listu provjere (proficiency check), ako je zahtijevano;
- e) dokaz o plaćenim administrativnim taksama;
- f) dokaz o plaćenim propisanim naknadama.

Član 50.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom (MLA))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom (MLA), imatelj dozvole pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (24 mjeseca) kao pilot završio/la:

- a) najmanje 12 sati letenja u ulozi PIC, uključujući 12 polijetanja i slijetanja i
- b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).

- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom (MLA) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavu (1) ovog člana, onda će:

- a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa licem koje je ovlašteno od strane BHDCA (član 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz dozvole i ovlaštenja ili
- b) izavršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stava (1) ovog člana pod a) i b).

Član 51.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom (MLH) i mikrolakim žiroplanom (MLG))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom (MLH) i mikrolakim žiroplanom (MLG), imatelj dozvole pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja, u zadnjih 12 mjeseci važenja ovlaštenja, kao pilot na MLH i MLG završio/la:

- a) najmanje 6 sati letenja u ulozi PIC, uključujući minimalno 6 polijetanja i slijetanja i
- b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).

- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom (MLH) i mikrolakim žiroplanom (MLG) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavu (1) ovog člana, onda će:
- a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa licem koje je ovlašteno od strane BHDCA (član 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz dozvole i ovlaštenja ili
 - b) izavršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stava (1) ovog člana pod a) i b).

Član 52.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS), imatelj dozvole pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (24 mjeseca) kao pilot završio/la:
- a) najmanje 5 sati letenja u ulozi PIC, uključujući 15 povlačenja (lansiranja) i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS) uživa privilegije letenja na mikrolakim jedrilicama na motorni pogon, pilot će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (24 mjeseca) kao pilot završio/la:
- a) najmanje 12 sati letenja u ulozi PIC, uključujući minimalno 12 polijetanja i slijetanja i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (3) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavu (1) i (2) ovog člana, onda će:
- a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa licem koje je ovlašteno od strane BHDCA (član 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz dozvole i ovlaštenja ili
 - b) izavršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stava (1) i (2) ovog člana pod a) i b).

Član 53.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom (PHG) ili paraglajdera sa motorom (PPG))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom (PHG) ili paraglajdera sa motorom (PPG), imatelj Potvrde o obučeniosti pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja, u zadnjih 12 mjeseci važenja ovlaštenja, kao pilot na PHG odnosno PPG završio/la:
- a) najmanje 5 sati letenja u ulozi PIC, uključujući minimalno 5 polijetanja i slijetanja i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom (PHG) ili paraglajdera sa motorom (PPG) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavu (1) ovog člana, onda će:

- a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa licem koje je ovlašteno od strane BHDCA (član 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz potvrde o obučenosti i ovlaštenja ili
- b) izavršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stava (1) ovog člana pod a) i b).

Član 54.

(Produženje i obnova važenja dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (3 godine) kao instruktor letenja MLZ ispunio/la 2 od dole navedenih pripadajućih uvjeta, kako slijedi:
 - a) najmanje 50 sati letačke obuke u ulozi instruktora letenja ili lica za sprovođenje praktičnog dijela ispita na mikrolakom avionu, mikrolakom helikopteru i mikrolakom žiroplanu ako produžava dodatno ovlaštenje instruktora letenja na MLA, MLH i MLG;
 - b) najmanje 30 sati ili 60 polijetanja u toku sprovođenja letačke obuke u ulozi instruktora letenja ili lica za sprovođenje praktičnog dijela ispita na mikrolakoj jedrilici, zmaju sa motorom i paraglajderu sa motorom ako produžava dodatno ovlaštenje instruktora letenja na MLS, PHG i PPG;
 - c) da je prisustvovao/la seminaru osvježavanja znanja za instruktore letenja MLZ u periodu važenja dodatnog ovlaštenja instruktora MLZ;
 - d) procjenu sposobnosti u skladu sa zahtjevima člana 43. ovog pravilnika.
- (2) Instruktor letenja MLZ, uz svako treće produženje važnosti ovlaštenja instruktora, obavezno mora položiti procjenu sposobnosti u skladu sa zahtjevima člana 43. ovog pravilnika ako u protekla dva produženja ovlaštenja instruktora nije bio podvrgnut procjeni sposobnosti, u skladu sa zahtjevima člana 43. ovog pravilnika.
- (3) Instruktor letenja MLZ, koji ne položi procjenu sposobnosti za potrebe produženja ovlaštenja instruktora letenja MLZ, ne može koristiti privilegije instruktora letenja MLZ dok ne položi navedenu provjeru sposobnosti.
- (4) Ukoliko je ovlaštenje instruktora letenja MLZ isteklo, instruktor letenja MLZ će u periodu od 12 mjeseci prije obnove ovlaštenja:
 - a) prisustvovati seminaru osvježavanja znanja za instruktore letenja MLZ;
 - b) položiti procjenu sposobnosti, u skladu sa zahtjevima člana 43. ovog pravilnika.

Član 55.

(Priznavanje strane dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) MLZ, registriranom u BiH, mogu upravljati piloti MLZ koji posjeduju dozvolu ili Potvrdu o obučenosti pilota MLZ koja je stečena u inostranstvu, pod sljedećim uvjetima:
 - a) da je dozvola ili potvrda izdata od strane zrakoplovnih vlasti države članice ICAO ili drugog tijela koje je po propisima te države ovlašteno za njeno izdavanje;
 - b) da je dozvola ili Potvrda o obučenosti pilota MLZ i ovlaštenje važeće;
 - c) da pilot MLZ posjeduje važeće ljeakarsko uvjerenje kategorije 2;
 - d) da pilot MLZ-a posjeduje potvrdu o validaciji strane dozvole.

- (2) Instruktori letenja MLZ, koji su strani državljani i koji posjeduju inostranu dozvolu ili Potvrdu o obučenosti pilota MLZ i važeće ovlaštenje instruktora MLZ, mogu sprovesti osposobljavanje kandidata za sticanje dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja i dodatnih ovlaštenja u BiH ukoliko dobiju posebno odobrenje BHDCA.
- (3) Na osnovu važeće dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ izdate u inostranstvu, BHDCA, na zahtjev pilota MLZ, može izdati BiH dozvolu ili Potvrdu o obučenosti pilota MLZ sa određenim ovlaštenjima uz uvjet:
- da je predmetna dozvola ili Potvrda o obučenosti i pridružena joj ovlaštenja važeća;
 - da se sprovede teorijski ispit iz poznavanja zrakoplovnih propisa BiH, poznavanja MLZ sa redovnim i vanrednim postupcima;
 - da se sprovede praktični ispit u letu;
 - da kandidat posjeduje važeće ljegarsko uvjerenje kategorije 2.
- (4) U postupku izdavanja BiH dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ na osnovu dozvole ili potvrde o obučenosti stečene u inostranstvu, BHDCA je dužna da od države, koja je izdala dozvolu, pribavi potvrdu o vjerodostojnosti dozvole ili potvrde o obučenosti i ostvarenog naleta.

X PRAVA IMATELJA DOZVOLE ILI POTVRDE O OBUČENOSTI PILOTA MLZ I OVLAŠTENJA INSTRUKTORA LETENJA MLZ

Član 56.

(Prava pilota mikrolakog zrakoplova)

Imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ ima pravo da:

- leti MLZ za koji ima važeće ovlaštenje, samostalno, danju po pravilima vizuelnog letenja – VFR;
- učestvuje na zrakoplovnim priredbama i takmičenjima ako ima najmanje 100 sati ukupnog naleta na MLZ, za koji ima važeće ovlaštenje;
- leti izvan zračnog prostora BiH jedino ukoliko postoji posebno odobrenje te države u koju MLZ namjerava letjeti ili preko koje namjerava vršiti prelet i ako u dozvoli ima upisano pravo korištenja radiotelefonije na engleskom jeziku;
- prevozi druga lica osim putnika ako ima minimalno 50 sati naleta u ulozi PIC poslije sticanja dozvole pilota ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ ili ovlaštenja.

Član 57.

(Prava imatelja ovlaštenja instruktora MLZ)

Pilot MLZ, sa ovlaštenjem instruktora letenja MLZ, ima pravo da:

- obučava kandidata za sticanje dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ i ovlaštenja i da ovjerava nalet koji je ostvaren u toku obuke;
- obučava kandidata za sticanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ;
- može sprovesti praktični dio ispita za sticanje dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja i ovlaštenja instruktora letenja MLZ, uz prethodno odobrenje BHDCA.

XI OSTALE ODREDBE

Član 58.

(Izveštavanje o incidentima, ozbiljnim incidentima i nesrećama)

Izveštavanje o incidentima, ozbiljnim incidentima i nesrećama, u kojima su učestvovali MLZ, obavlja se po postupku i na način propisan u relevantnom pravilniku koji propisuje izveštavanje o događajima.

Član 59.

(Knjižica letenja)

- (1) Pilot učenik i pilot MLZ dužni su da vode evidenciju o letenju u knjižici letenja.
- (2) Za vjerodostojnost upisa naleta u knjižicu letenja odgovoran je pilot MLZ.
- (3) Pilotu učeniku MLZ upisani nalet mora potvrditi instruktor letenja MLZ.
- (4) Pilot učenik evidentira ostvareni nalet u knjižici letenja na osnovu podataka iz dnevnika letenja.
- (5) U knjižici letenja pilota učenika i pilota MLZ upisuju se:
 - i. datum obavljanja leta;
 - ii. naziv aerodroma, odnosno letilišta sa koga je obavljeno polijetanje i slijetanje;
 - iii. tip i registracijska oznaka zrakoplova;
 - iv. ime i prezime PIC;
 - v. funkcionalno vrijeme provedeno u toku leta (PIC, dual, instruktor);
 - vi. vrijeme polijetanja i slijetanja, trajanja leta, broj letova, broj polijetanja i slijetanja;
 - vii. napomene (ostvarena dužina preleta, provedeni praktični ispiti i provjere i sl.);
 - viii. način povlačenja (lansiranja);
 - ix. potpis instruktora koji je nadzirao let (samo za pilote učenike);
 - x. potpis pilota MLZ koji vodi evidenciju naleta.

Član 60.

(Obrasci)

- (1) Izgled i sadržaj svih obrazaca definiće BHDCA i objaviće ih na službenoj Internet stranici BHDCA.
- (2) Izgled i sadržaj dozvole, odnosno Potvrde o obučenosti pilota MLZ, dat je u Prilogu broj 2 ovog pravilnika.

Član 61.

(Izdavanje duplikata dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) BHDCA izdaje duplikat dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ ako imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti izgubi dozvolu/Potvrdu o obučenosti ili na drugi način ostane bez nje, ako je dozvola ili Potvrda o obučenosti toliko oštećena da više nije upotrebljiva ili ako imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti promjeni lične podatke.
- (2) Ako imatelj dozvole izgubi dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ ili na drugi način ostane bez nje, uz zahtjev za izdavanje duplikata dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ dužan je da podnese dokaz da je dozvola/Potvrda o obučenosti pilota MLZ proglašena nevažećom.

Član 62.
(Programi)

Sadržaj provjera stručnosti i praktičan dio ispita za sticanje, produženje i obnovu važenja ovlaštenja propisanih ovim pravilnikom će propisati BHDCA.

Član 63.
(Zdravstvena sposobnost)

Na zdravstvenu sposobnost pilota MLZ i pilota učenika primjenjuju se odredbe pravilnika koji definira uvjete i način utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zrakoplovnog osoblja.

XII PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 64.
(Prijelazne odredbe)

- (1) Na zahtjev imatelja BH dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ, koja je stečena prije stupanja na snagu ovog pravilnika, izdaće se dozvola ili Potvrda o obučenosti pilota MLZ sa odgovarajućim ovlaštenjima i dodatnim ovlaštenjima u roku od dvanaest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.
- (2) Lica koja su podnijela zahtjev za izdavanje dozvole ili potvrde o obučenosti pilota MLZ (kandidati) u skladu sa obukom sprovedenom saglasno odobrenom program iz perioda prije stupanja na snagu ovog pravilnika, priznaće se sprovedena obuka. Ako je od momenta okončanja sprovedene obuke proteklo više od 6 mjeseci, kandidati su dužni uraditi obuku osvježavanja znanja koja podrazumijeva teorijsku obuku iz propisa koji reguliraju korištenje mikrolakih zrakoplova, obuku i sticanje dozvole ili potvrde o obučenosti pilota mikrolakih zrakoplova u Bosni i Hercegovini i praktično obuku na MLZ u trajanju od najmanje 3 sata na zrakoplovu na kome će se sprovesti ispit za sticanje dozvole/Potvrde o stručnosti pilota MLZ. Teorijska i praktična obuka na MLZ sprovodi se pod nadzorom lica kojeg će ovlastiti BHDCA.
- (3) Odobrenja za rad, izdata organizacijama za osposobljavanje do stupanja na snagu ovog pravilnika, ostaju na snazi do dobijanja odobrenja za rad prema odredbama ovoga pravilnika a najkasnije do isteka izdatog odobrenja za rad.

Član 65.
(Priznanje prava)

- (1) Imatelju dozvole pilota mikrolakog aviona, koji ima ovlaštenje instruktora letenja pilota mikrolakog aviona, priznaje se, prilikom zamjene u dozvolu pilota MLZ, ovlaštenje instruktora u pogledu te vrste zrakoplova i upisuje se u dozvolu bez ograničenja.
- (2) Imatelju dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota aviona, koji ima važeće ovlaštenje instruktora letenja (FI(A)), prilikom sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, priznaje se ovlaštenje instruktora letenja MLZ ali tek kad ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakom avionu.
- (3) Imatelju dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota helikoptera, koji ima važeće ovlaštenje instruktora letenja (FI(H)), prilikom sticanja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom /žiroplanom priznaje se ovlaštenje instruktora letenja MLZ ali tek kad ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakom helikopteru/žiroplanu.
- (4) Imatelju dozvole pilota jedrilice, koji ima važeće ovlaštenje nastavnika ili instruktora jedriličarstva, pri sticanju ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom priznaje se ovlaštenje instruktora letenja MLZ ali tek kad ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakoj jedrilici.

- (5) Imatelju potvrde o obučenosti pilota zmaja sa motorom ili paraglajdera sa motorom, koji ima važeće ovlaštenje nastavnika ili instruktora letenja zmajem sa motorom ili paraglajdera sa motorom, priznaje se, prilikom zamjene u potvrdu o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenje instruktora u pogledu te vrste zrakoplova i upisuje se u Potvrdu o obučenosti bez ograničenja.
- (6) Prilikom izdavanja dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ imatelju važeće dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ privatnog, profesionalnog i transportnog pilota aviona ili helikoptera, koji posjeduje pravo korištenja radiotelefonijske na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini ili na engleskom jeziku, priznaje se ovo pravo i upisuje u dozvolu ili potvrdu o obučenosti pilota MLZ.

Član 65.
(Stupanje na snagu)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".
- (2) Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaju da važi Pravilnik o zmajarstvu ("Službeni list SFRJ", broj: 17/87, 57/90 i 59/91).

Broj:1-3-02-2-23-1/14
Banja Luka, 15. januar 2014. godine

Generalni direktor
Đorđe Ratkovića, s.r.

Prilog 1

SADRŽAJ OPERATIVNOG PRIRUČNIKA I

PRIRUČNIKA ZA OBUKU

1. SADRŽAJ OPERATIVNOG PRIRUČNIKA

Operativni priručnik, koji koristi organizacija za osposobljavanje pilota MLZ, mora da sadrži sljedeće:

- A. OPĆI DIO
- B. INSTRUKCIJE I PROCEDURE ZA UPRAVLJANJE I/ILI ODRŽAVANJE MLZ
- C. RUTE I ZONE
- D. OBUKA OSOBLJA KOJE UČESTVUJE U OBUCI
- E. DODACI PRIRUČNIKU

A. OPĆI DIO

1) Vođenje i kontrola operativnog priručnika:

- a) sadržaj priručnika;
- b) lista važećih stranica;
- c) lista izmjena priručnika;
- d) uvod, namjena priručnika;
- e) izjava da je urađen u skladu sa važećim propisima i uvjetima za izdavanje odobrenja i da se ne može mijenjati bez odobrenja;
- f) izjava da priručnik sadrži uputstva kojih se osoblje mora pridržavati u obavljanju svojih dužnosti;
- g) popis osnovnih dijelova priručnika, kratak opis tih dijelova, namjena i primjena.

2) Sistem dopuna i izmjena:

- a) način distribuiranja i dostupnost priručnika;
- b) izmjena, dopunjavanje i ažuriranje priručnika (uvjeti kada se vrše, podaci o osobi/ama koje su odgovorne za izdavanje i unošenje izmjena i dopuna);
- c) izjava da se ne može mijenjati bez odobrenja;
- d) popis i način označavanja stranica i njihov početak važnosti.

3) Organizacija organizacije za osposobljavanje:

- a) organizacijska struktura (administracija - funkcije i rukovodstvo);
- b) rukovodeće i odgovorno osoblje;
- c) odgovornosti i dužnosti rukovodećeg osoblja i osoblja koje učestvuje u obuci;
- d) uvjeti koje osoblje mora ispunjavati;
- e) postupak u vezi sa suspendovanjem učenika sa obuke;
- f) disciplina kandidata na obuci i disciplinske mjere;
- g) način i uvjeti promjene organizacije za osposobljavanja od strane kandidata na obuci;
- h) lista predavača i instruktora sa osnovnim podacima i funkcijama;
- i) prostorije i mjesta izvođenja obuke;
- j) sredstva i oprema za obuku;
- k) planovi i raspored obuke;
- l) operativna kontrola i nadzor;
- m) postupci i obaveze organizatora i izvođača obuke;
- n) dokumentacija i evidencija koja se vodi i koristi u procesu obuke (nabrojati i u prilogu priložiti izgled istih);

- o) osnovni načini i metode praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja;
- p) sadržaj dosijea kandidata na obuci (zahtjev za prijem na obuku, rješenje o prijemu, lješkarsko uvjerenje, osiguranje, provjere učenika, itd - priložiti izgled istih);
- q) sadržaj dosijea osoblja koje učestvuje u procesu obuke (instruktori, predavači i sl.);
- r) opterećenje učenika i instruktora za vrijeme sprovođenja teorijske i praktične (letačke) obuke u toku dana, mjeseca, godine;
- s) periodi odmora (učenika i instruktora);
- t) sigurnost (opće) – oprema, slušanje radio-veze, opasnosti u letenju, udesi i nesreće (uključujući izvještaj);
- u) arhiviranje dokumentacije nastale tokom sprovođenja obuke.

B. INSTRUKCIJE I PROCEDURE ZA UPRAVLJANJE I/ILI ODRŽAVANJE MLZ

U dijelu instrukcije i procedure za upravljanje MLZ koji se koriste u obuci, navodi se:

- a) opis MLZ, sistemi, performanse;
- b) instrukcije i procedure za upravljanje MLZ (ograničenja, normalne procedure, uključujući ček liste);
- c) postupci u vanrednim situacijama.

Moguće je pozivanje na priručnik za eksploataciju određenog MLZ (AFM/POH/).

C. RUTE I ZONE

- a) planiranje letenja,
- b) meteo minimumi za instruktora i učenika,
- c) rute za obuku,
- d) zone (oblasti) letenja.

D. OBUKA OSOBLJA KOJE UČESTVUJE U OBUCI

- a) osobe koje su nadležne za sprovođenje standarda u obuci;
- b) uvjeti za početnu obuku instruktora letenja MLZ, stažiranje instruktora;
- c) obuka obnove znanja osoblja koje sprovodi obuku (instruktora, nastavnika itd.);
- d) provjera stručnosti.

E. DODACI PRIRUČNIKU

Dokumentacija

- 1) Obrazac dosijea kandidata na obuci (prijava za obuku, rješenje o prijemu na obuku, evidencija o položenim ispitima, karton o školovanju);
- 2) Obrasci dosijea instruktora i nastavnika teorijske nastave,
- 3) Obrazac registra kandidata na obuci;
- 4) Obrazac dnevnika teorijske nastave;
- 5) Obrazac dnevnika praktične obuke;
- 6) Obrazac dnevnih planova letenja;
- 7) Obrazac naloga za letove izvan zone aerodroma i navigacijskih planova;
- 8) Obrazac knjige evidencije i izvještaj o udesima i nesrećama;
- 9) Obrazac knjige evidencije o izdatim dokumentima;
- 10) Obrazac knjižice pripreme i analize leta za učenike;
- 11) Obrazac knjižice letenja (Pilot Logbook);
- 12) Rješenje o registraciji;

- 13) Spisak rukovodeće strukture;
- 14) Spisak nastavnika teorijske nastave po predmetima;
- 15) Spisak instruktora praktične obuke;
- 16) Spisak MLZ za obuku;
- 17) Spisak aerodroma/letilišta;
- 18) Spisak i skice prostorija;
- 19) Spisak opreme;
- 20) Spisak literature.

Sve spiskove napraviti u formi potvrde (zaglavlje, broj potvrde, datum, potpis i pečat izdatelja potvrde).

2. SADRŽAJ PRIRUČNIKA ZA OBUKU

Priručnik za obuku, koji koristi organizacija za stručno osposobljavanje pilota MLZ, mora da sadrži sljedeće:

A. PLAN OBUKE

1) Vođenje i kontrola operativnog priručnika:

- a) sadržaj priručnika;
- b) lista važećih stranica;
- c) lista izmjena priručnika;
- d) uvod, namjena priručnika;
- e) izjava da je urađen u skladu sa važećim propisima i uvjetima za izdavanje odobrenja i da se ne može mijenjati bez odobrenja;
- f) izjava da priručnik sadrži uputstva kojih se osoblje mora pridržavati u obavljanju svojih dužnosti.

2) Cilj sprovođenja obuke

- a) cilj sprovođenja obuke (šta očekuje učenika kao rezultat obuke, ograničenja u obuci, nivo sticanja znanja i sposobnosti na kraju obuke);
- b) ulazni zahtjevi za početak obuke (godine starosti, zahtjevi u vezi sa stručnom spremom, poznavanje jezika, zdravstveni uvjeti, posebni zahtjevi BHDCA);
- c) priznavanje prethodnog iskustva prilikom dolaska na obuku.

3) Organizacija i programi obuke

- a) programi obuka (teorijski i praktični) po vrstama obuke;
- b) vremenski raspored programa obuke po danima i nedjeljama za svaki program;
- c) ograničenja zbog loših vremenskih uvjeta;
- d) ograničenja programa u smislu maksimalnog naprezanja učenika po vremenu provedenom na obuci (letačko, teorijsko) - po danu, nedjelji, mjesecu;
- e) maksimalan nalet u toku dana, maksimalan broj letova u danu;
- f) periodi odmora;
- g) zahtjevi prije prvog samostalnog leta po vrstama obuke;
- h) način sprovođenja provjera i ispita po fazama obuke (ako je prikladno);
- i) izvještaji i liste provjera;
- j) postupak pripreme ispitnog materijala, tip pitanja i ocjenjivanje, potreban standard za polaganje;
- k) postupak u slučaju da kandidat ne položi, dodatna obuka itd;
- l) postupak za ponovno polaganje ispita;

m) postupak promjene instruktora u toku obuke (na zahtjev kandidata ili zbog nekog drugog razlog), maksimalan broj promjena instruktora po učeniku.

B. TEORIJSKA OBUKA

- a) cilj i zadatak teorijske obuke;
- b) pregled predmeta teorijske obuke sa brojem i dužinom trajanja nastavnih sati;
- c) izvedbeni plan teorijske obuke po predmetima i temama u okviru predmeta sa ukupnim vremenom predavanja (sati i dana), izvođač, nastavni oblik i metode i nastavna sredstva koja se koriste u obuci, mjesto izvođenja, nastavna pitanja s ciljevima i zadacima obuke, standardi usvajanja teme;
- d) praćenje nivoa usvojenosti nastavnih tema;
- e) provjera znanja i standardi u ocjenjivanju.

C. PRAKTIČNA OBUKA

- a) cilj i zadatak praktične obuke;
- b) pregled vježbi na zemlji i u zraku (sa brojem letova i satima),
- c) izvedbeni plan praktične obuke po vježbama (letovi):
 - nalet (duplo ili samostalno)
 - broj letova
 - ukupno vrijeme trajanja leta (vježbe)
 - zadatak vježbe
 - elementi vježbe
 - priprema leta
 - način izvršenja vježbe
 - standard usvajanja vježbe
- d) praćenje nivoa usvojenosti elemenata praktične obuke;
- e) prekid letačke obuke;
- f) provjera znanja, vještine, kontrolni i ispitni letovi i standardi u ocjenjivanju.

D. DODACI PRIRUČNIKU

U ovom dijelu navode se obrasci dokumenata koji se koriste u procesu obuke kandidata za sticanje dozvole ili potvrde o obučenosti pilota MLZ ili sticanje odgovarajućih ovlaštenja (izvještaji i liste provjera).

Prilog 2

SADRŽAJ DOZVOLE/POTVRDE PILOTA MLZ

- (1) Dimenzija dozvole pilota MLZ iznosi 150x105 mm i ima četiri strane.
- (2) Na prvoj strani nalazi se grb Bosne i Hercegovine, a ispod njega sljedeći tekst:

Bosna i Hercegovina, Ministarstvo komunikacija i prometa, Direkcija za civilno zrakoplovstvo, naziv dozvole/potvrde o obučenosti ispisani velikim slovima.

Lijeva margina stranice obilježena je utisnutom skraćenicom BHDCA i znakom BHDCA.
- (3) Na drugoj strani nalaze se opći podaci o nositelju dozvole/potvrde (broj dozvole/potvrde, prezime i ime, datum rođenja, mjesto rođenja, državljanstvo, adresa i potpis) i podaci o izdavanju dozvole (organizacija izdavanja, datum prvog izdavanja, datum izdavanja, važnost, potpis i pečat).

U sredini stranice nalazi se upozorenje kojim se obavezuje nositelj dozvole/potvrde o obavezi nošenja dokumenta sa fotografijom radi utvrđivanja identiteta.
- (4) Treća strana se sastoji od kolona u kojima se evidentiraju podaci o stečenim ovlaštenjima i posebnim ovlaštenjima:
 - a. prva kolona: naziv ovlaštenja, odnosno posebnog ovlaštenja;
 - b. druga kolona: datum sticanja predmetnog ovlaštenja, i
 - c. treća kolona: potpis – pečat lica koje je unijelo date podatke.
- (5) Četvrta strana se sastoji od kolona u kojima se vodi evidencija o ovlaštenjima i posebnim ovlaštenjima kojima se produžava važnost i njihov rok važenja kako slijedi:
 - a. prva kolona: naziv ovlaštenja ili posebnog ovlaštenja kome se produžava rok važnosti;
 - b. druga kolona: rok važenja predmetnog ovlaštenja, i
 - c. treća kolona: potpis – pečat lica koje je unijelo date podatke.
- (6) Dozvola/Potvrda o obučenosti pilota MLZ se izdaje na jednom službenom jeziku u upotrebi u Bosni i Hercegovini i engleskom jeziku.